

# *Fritänkaren*

alternativ och oberoende kulturtidskrift

Nr. 3 Februari 1993

Redaktör och ansvarig utgivare: Christian Lanciai

Ett ständigt varierande klientel av medarbetare och rådgivare.

Brev och bidrag mottages tacksamt, t.o.m. anonyma och pseudonyma.

Lösnummerpris : 10 kr.

Årsprenumeration : 100 kr (även i Danmark och Norge).  
(i Finland : 80 mk)

Lösnummerpris för utgångna nummer: 20 kr.

Fritänkaren beräknas utkomma med 12 nummer årligen  
på budgetbasis utan annonser i anspråkslös form.

Postgironummer : 621 39 94 - 4

## *Innehåll i detta nummer :*

Debattforum - insändare, frågor och svar.	2
Socialen på besök.	5
Det brittiska imperiets fall.	6
Edward Morgan Forster : En färd till Indien.	7
Brahms och Clara Schumann.	8
Columbus (om filmen "1492")	10
Gotisk historia, nionde avsnittet, av John Bede	10
Avslutning på vår Indienresa ( - men fortsättning följer).	14

På beställning kan såväl tidigare nummer som enbart tidigare följetongavsnitt erhållas. Vi vill även erinra hågade prenumeranter om, att det enda sättet att vara helt säker på Fritänkarens månatliga ankomst i brevlådan är att prenumerera. I utlandet bosatta hågade prenumeranter kan naturligtvis av praktiska skäl vänta med prenumereringen tills jag kommer. Inkomna bidrag går uteslutande till Fritänkarens överlevnad. Tills vidare har det klarat sig.

Upplagan är obegränsad. Tidskriften har hittills distribuerats inom Göteborg, Stockholm, Uppsala, Lund, Skara, Skövde, Varberg, Örebro, Småland, Finland, Danmark, Norge, England, Italien, och Indien.  
Tyvärr har vi ännu ingen upplaga på engelska.

red. den 18.1.1993.

## Debattforum

Insändare, frågor och svar.

Vi ber de läsare som någonsin haft något att göra med scientology om tillgift för att vi inleder detta nummer med behandlingen av en mycket svår fråga, som dock måste behandlas emedan frågan nu en gång har ställts: -

"I ditt senaste nummer nämner du scientology och din opposition till dina syskons engagemang i den rörelsen. Vill du utveckla det hela lite närmare? Jag träffar fortfarande ex-scientologer som är fixerade vid sitt scientologiska förflutna och fulla av beundran för L. Ron Hubbard fastän de helt lämnat scientolog-livet bakom sig på grund av dess ekonomiska omänsklighet. Var gick det hela fel? Vad var det för fel på L. Ron Hubbard om det hela egentligen var så bra? Kan du svara på frågan?" - *nyfiken*.

Det blir svårt att besvara din problematiska fråga. Den amerikanske filosofen var framför allt behäftad med en otrolig energi som aldrig tog slut. Han kunde ägna sig åt vad som helst och genomföra det ordentligt. Detta gav honom en viss bländande attraktionsförmåga som kunde fylla vem som helst med hängiven beundran. Men han begick ett grundläggande fel: han insåg aldrig sin egen begränsning eller erkände den åtminstone aldrig. Han var en dålig psykolog som hade oöverstigliga svårigheter i sina relationer till andra människor, vilket hans två första fruar blev illa brända av. Om hans initiativförmåga och klarsynthet var till synes överlägsna så var de också hänsynslösa. Endast därigenom kunde han verkställa sin scientologiska organisation, som uteslutande hade som funktion att utnyttja människor för hans personliga syften. Därmed är vi inne på det svåra kapitlet om L. Ron Hubbard som ett av världens kanske svåraste fall av kvalificerat bedrägeri, - svåraste, därför att han knappast var medveten om det själv.

Hans brist på mänsklig psykologi resulterade i hans grövsta misstag, som bestod i följande fenomen: när han kommit på sitt dianetiska metodesystem var han så imponerad av sina forskningsresultat att han utan att tänka sig för tog för givet att alla andra också måste bli precis lika imponerade av honom som han själv och att hans metodik måste fungera lika bra på alla andra som den gjorde på honom själv. Han bortsåg från den obotliga mänskliga individualismen. Därmed var han den första som fastnade i sin egen fälla. Han varnade alltid för "själsfällor" ("*theta traps*") som psykiatri och psykologin och psykoanalys och annat sådant och utmålade sådana system ofta i skräckfärger och framhöll sitt alternativ som det enda rätta alternativet medan hans alternativ i själva verket var en annan alldeles likadan själsfälla, vilket han aldrig insåg själv. In i det sista trodde han att hans egna *science fiction*-fantasier var eller hade varit verklighet på andra planeter. Han skulle ha hållit sig till sin *science fiction* och lämnat religionen i fred och framför allt inte sett religionen som någonting ekonomiskt utnyttjningsbart. Han trodde så blint på sina egna *science fiction*-fantasier att han faktiskt ansåg att han var den enda som kunde rädda mänskligheten från dem. Det hade räckt och varit bättre för världen om han räddat sig själv från dem. Han hade sedan kunnat använda dem som stoff för utmärkta *science fiction*-historier, men han föredrog att behandla dem som en stipulerad verklighet och på den grunda en ekonomisk världsreligions organisation som hade till ändamål att göra alla människor till gränslöst betalande scientologer.

Att han till slut blev fången i sin egen organisation utan någon kontroll över det hela var en naturlig utveckling. Han förstod aldrig att han bara var en individ som alla andra och att alla andra var precis lika individuella som han med helt andra värderingar och erfarenheter och själsföreställningar än han själv. Han tog för givet

att alla andra var precis som han själv eller att de åtminstone borde bli det, vilket de mänskligt nog tackade nej till - de flesta av dem. De som sitter kvar som underbetalda slavar i hans organisation är alla offer för hans bländande dumhet.

Man kan ännu idag försvara honom mest för hans heroiska personliga korståg mot 30- och 40-talets allmänt praktiserade barbariska former av psykiatri, (vilka på sina håll lever kvar ännu idag, framför allt tysk-nazistiska sådana,) men man kan aldrig försvara hans hänsynslösa utnyttjande av andra människors personliga och ekonomiska resurser för sina egna organisatoriska och nästan världspolitiska syften.

Vi väntar oss invändningar och protester mot denna utläggning, vilka vi i så fall ämnar besvara.

Samtidigt väntar vi med spänning på nyheter från vår avhoppade psykiater i Tyskland, som stod för en artikel i vårt första nummer. Kontakten med honom har försvårats efter att vår vän och kontaktman i Frankfurt Max Chablon återvänt till Indien. Mera om detta i nästa nummer i kapitlet "Indiska efterdyningar".

En from katolik har bett Fritänkaren förlika sig med redaktören för "*Adoremus in Aeternum*" och fortsätta prenumerera på denna tidskrift. Så här svarar Fritänkaren:

"Vi antar att du inte själv fick den norska antisionistbilagan. Den var tyvärr inte så oskyldig som man gärna vill tro. Här är några underrubriker: "*Den store Wannsee-svindelen*" (om att hela Wannseekonferensen aldrig ägde rum,) "*Israel Israel över alles!* - avslör den rasistiske sionistiske mafia", "*Det mangler totalt beviser for inngangsetting av Holocaust*", vidare gör Alfred Olsens tidskrift sionisterna ansvariga för Gulag-arkipelagen och massutrotningarna i Sovjet, och så vidare. Med sådana hysteriska extremister associerar sig redaktören för "*Adoremus in Aeternum*", och dessutom sprider han sådant vanvett vidare.

Men det är inte det värsta. Här har vi alltså en chefredaktör för en traditionalistisk katolsk tidskrift som därmed vänder sig enbart till de bästa, mest bildade och mest kultiverade katolikerna och menar sig leda dessa medan han samtidigt sysslar med antisemitism. Det är ett oerhört förräderi mot just alla dessa bästa sortens katoliker som har trott på honom, då inte ens den mest extrema katolska traditionalism på något sätt är förenlig med någon form av antisemitism. En sådan chefredaktör har gjort bort sig totalt, han är inte trovärdig längre, och en sådan dubbelmoral kan åtminstone "Fritänkaren" inte köpa för fem öre."

- "Vi undrar över John Bede och hans "Gotisk historia". Hur uttalas detta efternamn? Vi känner till att det förekommer en rik gaelisk legendtradition på Irland som nu är i utdöende p.g.a. det samma språkets gradvisa utdöende. I hur hög grad ansluter sig John Bedes arbete till denna tradition? Vi antar att han hittat på en hel del själv, precis som Elias Lönnrot i sin tid gjorde när felande länkar i "Kalevala" krävde nödsmede. Hur mycket har John Bede hittat på själv, och hur mycket av hans material är autentiskt? Vi vore tacksamma för svar från honom själv."

- akademiskt intresse.

Vi beklagar att mr Bede för närvarande inte är anträffbar, då han inte finns i Sverige. Hans efternamn uttalas varken Bède eller Bedé utan helt enkelt Bid. Namnet är vanligt förekommande i engelsktalande länder. Som exempel kan George Eliots roman "*Adam Bede*" nämnas om smeden med samma namn. Hans arbete är icke äldre än från 1975-76 och dess avslutande del ännu senare. Han förekom då i Göteborgs gamla universitetsbibliotek, men det är först i år (1992) som han för första gången presenterat sitt arbete för någon, och vi har långt ifrån hunnit utforska det helt. Han nämner sin mor som huvudsaklig källa till legenderna, men att skilja mellan deras autenticitet och hans egna fabrikationer kan han nog bara göra själv.

Förmodligen är "Gotisk historia" ett enda väl sammanvävt nätverk av bådadera. Vi ber honom själv återkomma till frågan längre fram.

Hans och min gemensamma historia går tillbaka till våren 1975, när vi bedrev forskningar i samma ämne, nämligen fornnordisk historia. Det blev jag som introducerade honom för Johannes Magnus, (den siste katolske ärkebiskopen i Sverige,) vilket han satte stort värde på, medan vi var helt överens om att döma ut både Olof Rudbeck och den annars ytterst intressante Johannes Messenius som tillförlitliga sakkällor. Även jag skrev på den tiden en "Gotisk historia", men nu i våras när vi råkade sammanstråla igen efter många år presenterade han sitt sedan tio år färdiga verk för mig som han aldrig visat för någon, och det slog mig hur mycket mera förtjänstfullt hans arbete var, då det även inrymde nästan hela den keltiska sagoskatt-traditionen, mot vilken både Saxo Grammaticus och Snorre Sturlasons bleknar. Det är i korta drag bakgrundshistorien. -

"Christian, du klagar år ut och år in på att inget förlag vill publicera dig när allt i själva verket är ditt eget fel. I stället för att presentera dina alster väl utskrivna med marginal och rum mellan raderna håller du dig till att skriva så tätt och så snålt som möjligt bara för att spara på papper, medan du hela tiden samlar på hög av saker som du aldrig ens får tid att renskriva. Sluta någon gång med musiken! Den stjälar all din tid och all din kraft, och ändå blir du inte bättre längre. Tvärtom. Du komponerar bara mindre hela tiden, du spelar bara sämre (om man får tro vad du själv säger,) och i din vettlösa fåfänga lägger du ändå ner ständigt mera tid på att bibehålla en omöjlig musikalisk standard. Är det värt det? Renskriv i stället allt vad du behöver renskriva, och skaffa dig en ordbehandlare. Du ska se, att ditt första manus som du skickar in med marginaler och rum mellan raderna genast blir antaget. Annars ger jag dig hundra kronor." - *mecenat in spe*

Tack för det goda rådet, som inte är helt obefogat. Är då marginal och rymligt radavstånd det enda som betyder någonting i förlags bedömande av litteratur? Är inte i stället förlag som är blinda för manuskripts verkliga innehåll och kvaliteter värdelösa som förlag, i vilket skick manuskripten än är? Och vem som känner mig tror du att skulle gå med på att jag lämnade musiken? Alla skulle anse det som en bankruttförklaring och som ett andligt självmord från min sida. Att jag komponerar mindre och mindre beror på att jag har mindre och mindre tid p.g.a. mer och mer stress. Och skulle jag då överge Beethoven, Chopin, Schubert och Schumann? Jag beklagar, men det går bara inte. Förlagen må fortsätta refusera mig i 24 år till, men jag överger inte musiken för det.

En annan skriftställande läsare undrar varför inte herr Lanciai, i stället för att ödsla vad han har på resor, använder dessa pengar till att bekosta en bokutgivning. Av de två tingen, att bekosta en bokutgivning och att göra utlandsresor för att träffa människor och hålla kontakt med världen på gräsrotsnivå, betraktar C. Lanciai det senare som viktigare. Dessutom är hans resor hållna på en så låg ekonomisk nivå att exempelvis besparingarna av ett års inställda resor inte på långt när skulle räcka till en bokutgivning. Om någon har råd att ge ut böcker så är det bokförlagen, eftersom dessa inte slutar därmed. Denna debatt börjar för övrigt mer och mer likna Jobs fruktlösa diskussion med sina vänner.

Här är ytterligare ett inlägg:

"Bäste herr författare, Du är inte ensam om att vara kroniskt refuserad. Däremot är du kanske ensam om att efter så många års refuseringar ännu inte ha givit upp. Hur många författare i Sverige blir aldrig kända eller ens lästa för att förlagen begraver dem levande? Hur mycket god litteratur, unika ödesdokumentationer,

utomordentliga erfarenheter, dyrbara minnen och fantastiska berättelser går förlorade, för att de som kunde ha hjälpt till med att bevara dem gav deras författare det goda rådet att hålla dem för sig själva och bara skriva för skrivbordslådan? Varje författare vet, att det att skriva för skrivbordslådan är att skriva för papperskorgen. I Sverige har man ingen känsla för värdet att bevara det skrivna ordet för det skrivna ordets skull. Den allmänna litterära pieteten har gått förlorad i och med massmedias övertagande av monopolet över programmeringen av människornas sätt att tänka.

Men du fortsätter tydligen att skriva och att sända in manus ändå och har till och med startat en tidskrift som forum för missnöjda oliktankande. Du måste därmed besitta en oändlig kapacitet för självplågeri. Jag är ingen cyniker, men jag kan heller inte beundra en sådan dödfödd företagsamhet. Däremot är jag nyfiken. Hur orkar du plåga dig så?"

- strandad kollega.

*Redaktionens svar:* Tyvärr har vi inget svar på läsarens fråga.

### **Socialen på besök.**

En konstnär fick så få av sina tavlor sålda på en utställning att den innebar en förlust för honom på 10,000 kronor. Följaktligen blev han kund hos Socialen. Det gick bra i sex månader, men sedan började hans kvinnliga socialassistenter ifrågasätta hans socialbidragstagande. De bjöd sig själva hem till honom för att inspektera hans lägenhet. Denna var naturligtvis full av tavlor. Assistenterna betraktade de många osålda tavlorna, varvid följande konversation utspann sig.

Personer: Socialassistenten (S), Bidragstagaren (B).

S Men alla tavlor föreställer ju samma sak. Det är ju bara natur och grönska och landskap alltihopa.

B Det är det jag kan måla.

S Men hur tror du att du kan få sådan konst såld som bara föreställer ett och samma motiv?

B Ingenting är så föränderligt och variationsrikt som naturen.

S Det syns inte på dina tavlor.

B Tack så mycket. Jag bad er inte att komma hit.

S Hör nu här. Det är alldeles klart att du inte kan leva på din konst. Aldrig någonsin. Du har ju alltid levt under existensminimum. Det vet ju vem som helst att en konstnär aldrig blir känd och att hans tavlor aldrig gör pengar förrän efter att han har dött. Inget geni blir känt förrän han är död. Det är nästan lag på det åtminstone i Sverige. Du måste ta ett hederligt arbete för att överleva.

B Men jag kan bara måla och vill bara måla.

S Men du kan inte leva på det! Vi måste ju försörja dig! Och *vi* är samhället.

B Om samhället inte förstår den enkla renheten i min konst och därför inte vill köpa den är det samhällets eget fel. Jag fortsätter att måla naturligt i alla fall.

S (*skakar på huvudet*) Det går inte. Du kan inte leva på bara socialbidrag. Du måste omskola dig.

B Till vad?

S Till vad som helst. Du kan bli kontorist eller vaktmästare eller vad som helst.

B Och överge mitt skapande?

S Du kan fortsätta ha måleriet som hobby på din fritid.

B Ni förstår inte. Konsten är mitt liv. Jag har inget annat.

S Men det är ju bara hötorgskladd! Inser du inte att du har fallit samhället till last? Om du inte frivilligt vill låta omskola dig finns det andra metoder. Vi har till exempel ett Arbetsmarknadsinstitut.

Då körde konstnären ut dem och skrev nästa dag till dem att han skulle begå självmord om de framhärade i att vilja bruka sin makt över honom till att tvinga honom bort från konsten. Socialassistenterna konfererade då sinsemellan och kom fram till att det inte skulle se bra ut om en konstnär begick självmord efter att ha haft besök från Socialen. Han fick således fortsätta uppbära socialbidrag. Men det tog några månader innan han kunde måla igen. Försök förklara skapandets känslighet för sociala myndigheter.

Och ungefär varje vecka upprepas denna situation hos någon konstnär, musiker eller författare, som svikits av samhället även konstnärligt. Som Johannes Westerberg en gång sade: "Kulturmässigt är Sverige sämre än Calcutta."

### *Det brittiska imperiets fall*

I den under hösten aktuella och populära filmen "*Howard's End*" citeras upprepade gånger passager ur den viktorianske författaren George Merediths roman "*Richard Feverels eldprov*". Romanen beskriver engelsk överklassmiljö när den är som odrägligast med cyniska självupptagna egoister av vilka huvudpersonen är den värsta, som indirekt vållar både sin hustrus och sin älskarinnas död; men den är skriven på ett betagande njutbart och nyansrikt språk, och även om alla de agerande personerna (utom Lucy) är ganska intetsägande och banala som typer, så är de skildrade och beskrivna med fin exakthet och den mest intrikata finkänsla. Romanen är ett exempel på denna litteraturgenre, som alltid tycks uppskattas och belönas och höjas till skyarna för att den är skriven på ett så vackert och behagligt språk, fastän de fakta som behandlas egentligen bara är triviala intigheter. Och när man i romanen råkar ut för utsagor som: "En kvinna som behärskar konsten att laga en sås har nått civilisationens toppunkt," och: "Jag vet att diktning bara är en förevändning för sysslolösheten," så måste man inte bara ifrågasätta författarens motiv för att skriva alls utan även hans värderingar.

Just genom dessa två citat avslöjar han sig faktiskt som en fullständigt genomsjälvgod viktorian. Han skriver av självgodhet, och allt vad han skriver är självgodhet. Och den enda känsla han inger läsaren är självgodhet, och detta gör honom populär. Han dog 1909 ett år före Leo Tolstoj, som han var jämgammal med, efter ett långt livs rikhaltigt författarskap, som mest behandlade den ytliga viktorianska självgodheten i oändliga varianter av litterära konstmässigt urklippta pappersfigurer. När man läser honom börjar man få en aning om varför det brittiska imperiet gick under. Det drunknade i sin egen självgodhet.

I början av 1800-talet läser man redan ofta om lata självgodheter vars livs högsta strävan är efter den trygga ekonomiska ställningen att kunna leva av sina räntor. Man vill få kunna lata sig. Efter Waterloo 1815 etableras Englands imperium som världens dominerande makt efter Napoleons undergång, och allt mer vanlig i litteraturen blir förekomsten av lata farbröder som bara sitter och lever på sina räntor. När de är som aktivast sitter de i sina djupa fåtöljer i sina exklusiva klubbar och röker eller spelar kort. Något som stör tystnaden är det värsta de vet. Ju mer etablerat detta rika sysslolösa sällskap blir, desto mer börjar det erinra om det fornegyptiska mumieintresset, drömmen om ett evigt liv med hela sin rikedom och även sin kropp i behåll, eller om den senromerska självförgudningen, som kom till med de maktfullkomliga kejsarna.

Det brittiska imperiet jämförde sig gärna med det romerska. Vad som hände med det romerska kejsarriket var, att när det väl besekrat alla inre och yttre fiender och kunde ta det lugnt, så gjorde sig kejsarna till föremål för kulter samtidigt som lättjan kom på modet och romarna övergick från att ha varit krigare och ingenjörer till att bli professionella matvrak på heltid. De upphörde med att arbeta. Engelsmännen lärde sig inte någonting av detta utan övergick även de under 1800-talet mer och mer till att sluta arbeta för att i stället "leva på sina räntor". Den logiska konsekvensen blev, att de som då i stället måste försörja de romerska matvraken och uppehålla rikets ordning (soldaterna) inte i längden ville gå med på detta utan sade upp kontraktet. Samma gjorde alla Englands kolonier med Indien i spetsen.

Man kan läsa George Meredith med behållning än idag, men han är inte politiskt uppbygglig. Medan hans alkoholsörplande lättingar filosoferar ihjäl sig gör ingen någonting åt de ekonomiska medel som bara slösas under njutningarna utan att någon framtida försörjning tryggas. Det är mänskligt livsfarligt att sluta arbeta eller sträva. Man stagnerar då helt enkelt. Det gjorde konstnärligt Meredith, Browning, Thomas Hardy och de flesta viktorianerna utom Dickens, som ensam alltid fortsatte att trotsa samhället. Meredith och många andra idag glömda fann sig till rätta i den viktorska lättjans obegränsade möjligheter - och drucknade med den i sin egen självgodhet.

Med en betydligt roligare viktorian kan vi slutbehandla ärendet med kyrkoherden som på första advent inför sin fullsatta kyrka predikade om Hitler och Saddam Hussein och om hur de eventuellt skulle kunna komma till himmelen:

"Det finns kanske för närvarande i civiliserade och fria länder ingen svårare prövning än tvånget att höra på predikningar. Ingen annan än en präst som predikar har i sådana länder makt att tvinga en församling att sitta tyst och låta plåga sig. Ingen annan än en predikande präst kan frossa i plattheter, truismer och motsatsen till truismer och likväl som ett odisputabelt privilegium mötas av samma aktynsfulla uppmärksamhet som om det var ord av lysande värtalighet och bindande logik, som gick över hans läppar. Låt en professor i juridik eller fysik sitta i sin kateder och där ösa ur sig innehållslösa ord och tomma fraser - och han skall göra det inför tomma bänkar. Låt en advokat försöka att tala utan att tala bra, och han kommer inte ofta att få taga till orda. En domares uppfattning är ingen annan tvungen att lyssna till än juryn, fången och fångvaktaren. En parlamentsledamot kan bli nedhostad eller uträknad. Men ingen kan göra sig fri från den predikande prästen. Han är tidens plågoris, han är den gubbe som vi Sindbadar inte kan skaka av oss, den mardröm som stör vår söndagsvila, den mara som överlastar vår religion och gör gudstjänsten till en plåga. Vi är inte tvungna att gå i kyrkan! Nej, men om vi önskar mer än det: vi vill inte bli tvungna att hålla oss därifrån! Vi önskar, ja, vi är beslutna att få del av uppbyggelsen i en offentlig gudstjänst, men vi önskar också vara i stånd att göra det utan ett sådant mått av leda, som överstiger vad en vanlig människa kan stå ut med utan plågor, att vi skall vara i stånd att lämna Guds hus utan den starka längtan att slippa därifrån, som är det vanliga resultatet av vanliga predikningar."

- Anthony Trollope, "Barchester Towers", kapitlet "Krig".

### *Edward Morgan Forster: "En färd till Indien"*

Forster tillhör den grupp av mera sensibla och dekadenta författare som efter första världskriget kom att dominera den engelska litteraturen. Andra än mer dekadenta talanger av samma kategori var den lungsjuke David Herbert Lawrence, den sardoniske Evelyn Waugh, den bittert cyniske Aldous Huxley, den plumpe

H.G.Wells, socialisten Bernard Shaw, den överförfinade Virginia Woolf, och den största pessimisten av dem alla: polacken Joseph Conrad. Robert Graves skilde sig från mängden med att ta avstånd från den, och mera konstruktiv är också James Hilton, som byggde upp sitt Shangri-La. E.M.Forster är kanske nummer tre av mellankrigstidens sällsynta positivisterna i England. Han är lika sympatisk som James Hilton och lika lärd som Robert Graves men mer psykologisk än någon av dem.

Flera av hans romaner har filmats under senare år, och "En färd till Indien" blev nestorn David Leans sista film. David Lean utmärkte sig alltid med att vara rättvis mot originalet i sina romanfilmatiseringar, och ibland kunde han till och med överträffa originalet, som t.ex. i "Bron över floden Kwai" (Pierre Boulle). Även "Lysande utsikter" lyckas han ge en kanske bättre final än vad Dickens gjorde, och i "Oliver Twist" lyckades han eliminera alla romanens betänkligare drag (exempelvis personen Rose Maylie) så att berättelsen vann på att bli beskuren. Även "En färd till Indien" är en lyckad dramatisering av ett något mindre dramatiskt original; men David Lean lyckas sämre än författaren med att skildra vad som egentligen hände i Malabargrottorna.

I filmen finns däremot en annan sekvens i ett tidigare skede av handlingen som inte finns i boken, där hjältinnan miss Quested förvirrar sig bland några erotiska tempelruiner i djungeln. Miss Quested är för övrigt fulare och värre i filmen än vad hon är i boken, vilket ger en onödigt böck i David Leans protokoll. Djungeltempelsekvensen i filmen illustrerar bättre miss Questeds dilemma än vad scenen i grottorna gör.

Grottakustiken har en förunderlig förmåga att tillintetgöra all mänsklig fåfänga. Miss Quested får panik av detta, förlorar totalt självkontrollen, faller ut i sken och behöver sedan ha någonting att skylla sin bristande jämvikt på. Hela det Brittiska Imperiet vilar nämligen uteslutande på sinnesjämvikt, sinnesnärvaro, lugn kontroll med logiska medel och annat sådant, så där får inte förekomma något oförklarligt. Då faller hela imperiet. Detta är dilemmat.

Forsters Indien är något helt annat än Kiplings. I första världskriget dör Rudyard Kiplings ende son, imperiets diktare får aldrig ens veta var sonen blivit begravd, och han tappar sugen som imperiets diktare. Därefter är det fritt fram för engelska défaitister och underminerare av den engelska ordningen i Indien som Gandhi. Forster ser precis varåt det barkar hän, skildrar den psykologiska konflikten mellan brittisk imperialism och indisk mystik och resignerar. Men han glömmer en sak.

Den förorättade motståndsmannen i romanen, som får stå för Indiens självständighetsvilja, är icke hindu utan muslim. Den verkliga hindun i romanen är doktor Godbole, som aldrig tar ställning. Forster penetrerar den indisk-muslimska oförsonligheten mot det engelska, men han lyckas inte penetrera hinduismen. Och även om miss Quested gör fiasko i Indien, så gör den äldre Mrs Moore inte det, som i stället väcker furore hos hinduerna, som heller aldrig glömmer bort henne.

Konflikten mellan miss Quested, som gör bort sig, och Aziz, som är muslim, förblir därmed bara en personkonflikt. Det blir aldrig en litterär konflikt mellan Indien och England.

### *Brahms och Clara Schumann*

Detta musikaliska tema, ett av de intressantaste i musikhistorien, kunde utvecklas i oändlighet. Romaner har skrivits om det, men ämnet har aldrig kunnat avslutas eller ens bringas någon klarhet i.

Ämnets fakta är följande. Brahms kommer till Schumanns familj 1853, och därmed är hans lycka gjord, ty Robert Schumann erkänner honom genast inför hela musikvärlden som den nye vägvisaren. Följande år begår Robert Schumann sitt



självordsförsök och söker därefter frivilligt vård på ett sinnessjukhus, där han dör två år senare 1856. Under dessa två år och under ytterligare två år blir Brahms den 14 år äldre Clara Schumanns huvudsakliga moraliska stöd. Efter denna tid 1858 skiljs de som vänner. Deras vänskap består hela livet, men efter en tid beslutar de sig ömsesidigt för att återbörd och förstöra varandras brev till varandra. All korrespondens dem emellan fram till 1858 är förstörd. Clara Schumann dör 76 år gammal sommaren 1896. Brahms har då redan komponerat sitt sista verk "*Vier ernste Gesänge*" som ett dödsoffer till Clara. Han avlider själv tio månader efter Clara.

Man kan framlägga två olika teorier om deras vänskapsförhållande. Den ena är att ingenting oegentligt inträffade, att Clara aldrig bedrog Robert och att Brahms alltid kunde hålla sin obestridliga kärlek till Clara på en välbehärskad platonisk nivå. Detta är den formella teorin som icke motbevisas av något och som Brahms och Clara Schumann nog själva hade önskat vara den enda förekommande.

Emellertid finns det även andra fakta. Schumann träffade Clara för första gången redan 1829 då hon bara var 9 år gammal och han 19. Han friade till henne redan 1835, då hon bara var 16, och fick äntligen gifta sig med henne först fem år senare när hon blev myndig. Sina första fem barn fick Clara under loppet av sju år, och hon fick ytterligare två barn med honom. Hans sinnessjukdom började redan 1844 (tio år före självmordsförsöket) och tilltog ständigt med åren. Ett svårare äktenskap för en ung kvinna med sju barn är det knappast möjligt att föreställa sig, i synnerhet om hennes enda yrke är konsertpianistens och hon blir tvungen att försörja hela familjen.

Brahms var en vacker ung man som föreföll lugn och harmonisk, en idealisk ung musiker för en modersgestalt att ta hand om, och motsatsen till alla Robert Schumanns fobier och manier; men under den änglalika ytan blödde även Brahms hjärta av kärlekssår från uppväxttiden. Troligen hade han som yngling i Hamburgs musikantkrogar blivit antastad av prostituerade. Under den svåra Schumannkrisen hade han inte ekonomiska medel att kunna ta sig an Clara Schumanns familjesituation, varför han drog sig tillbaka från den möjligheten. Den andra teorin, som skulle medge oegentligheter mellan Clara och Brahms, både understöds och motsäges av alla dessa fakta.

Andra obestridliga fakta är att Brahms fortfor att älska Clara Schumann under hela sitt liv om dock enbart platoniskt. Även Clara förblev Brahms alltid trogen, och Brahms bedrog aldrig hennes kärlek, fastän han en gång blev tillfälligt förlovad. Och med henne dog hans tonsättarskap. Det må vara en slump eller icke.

Alla klassiska tonsättare har haft extrema kärleksliv åt ett eller annat håll. Det normala har varit, att de antingen varit extrema celibatister (som Händel, Haydn, Beethoven, Brahms och Bruckner) eller motsatsen (som Bach, Mozart, Schumann, Liszt och Wagner). Den förstnämnda kategorin har klarat av sitt tonsättarskap och blivit mästare. Den senare kategorin har det varit si och så med. Alla Schumanns överdrifter med musikalisk överansträngning och extrem barnproduktion ledde till sinnessjukdom, hos Tjajkovskij medförde ett extremt känsloliv en fatal homosexualitet, Mozart och Schubert dog sannolikt i syfilis, Wagner offrade hänsynslöst sina egna och andras hustrur på Wagners gudomlighets musikaltare och förlorade både moral, förnuft och mänsklighet, Liszt förblev alltid ekivok och otillförlitlig både som kvinnokarl och kompositör, medan Bach synes vara den enda i detta läger som lyckades bevara både tonsättarskap och kärleksliv i full sundhet. Om musikalitetens och i synnerhet det musikaliska skapandets samband med kärlek och sexualitet kunde lika många avhandlingar skrivas som romaner om Brahms och Clara Schumann.

## *Columbus*

Filmen om Columbus med Gerard Depardieu i huvudrollen är en oförglömlig skönhetsupplevelse bildmässigt och när det gäller musiken. Vad man bör ifrågasätta i "1492 - erövringen av paradiset" är manuskriptets värde i dess behandling av historiska fakta och karaktärer. Massor av film och tid ödslas på oändligt långsamma sekvenser om ingenting medan Columbus' två sista resor, de kanske mest dramatiska och intressanta, inte alls kommer med. Åtskilliga makabra scener med blodbad, kättarbränning och andra avrättningar förlängs och upprepas i onödan, (speciellt hur offer stryps bakifrån vilket man får se framifrån,) medan bröderna Pinzóns viktiga bidrag till historien jämte konung Ferdinands nästan fullständigt försvinner. De rolltolkningar som förekommer är däremot mästerliga, framför allt Columbus själv (den pålitlige Gerard Depardieu), den fanatiska bankiren Sanchez och aristokraten Adrian de Moxica, en oförglömlig karaktär med sitt magra döds-kalleansikte och sin ormväsande röst bakom en mask av den mest förrädiska tänkbara artighet. Det som filmen missar mest är dock den mest intressanta delen av hela ämnet - Columbus egen outrannsakliga personlighet.

Hade han levat idag hade han väl betraktats som en farlig charlatan och opålitlig äventyrare, en svindlare och bedragare av ansenliga mått. Han var utrustad med en utomordentlig fantasi, och det var den som drev på honom och fick honom att ständigt fortsätta vidare och försöka igen. I bagaget hade han alla medeltidens främsta fantasters mest långsökta spekulationer, och dem trodde han blint på. När nedtecknade spekulationer och fantasier inte stämde med verkligheten hörde Columbus till de sällsynta personer som i sådana fall snarare tror att det är något fel på verkligheten än på teorierna. Han var hågad att helt och hållet anpassa Sydamerikas geologiska och geografiska beskaffenhet efter teorin om att denna kontinent formats efter Skärseldsberget. Han trodde blint på sina egna personliga föreställningar, och alla som inte accepterade eller anpassade sig efter dessa uteslöt han ur sin värld. Därför stötte han sig med så många, därför dög han inte som guvernör över den spanska Nya Världen, därför gjorde han fiasko med hela sitt livsverk, därför råkade han ut för så mycket uppror, myterier, inbördeskrig och förödmjukelser, och därför fick hans nya värld namn efter Amerigo Vespucci i stället för efter dess förste erövrare.

Vad som räddade honom var hans fantasi. Outtröttligt kämpade han vidare i enlighet med sina outrotliga visioners ideella kraft och gav sig alltid ut på nya resor fastän varje ny resa slutade med ännu värre katastrofer än de tidigare. Och han hade en otrolig tur. Hans stora svindel bestod i att han lyckades övertyga Ferdinand och Isabella om att man kunde nå Indien västerut över Atlanten. Han var själv offer för sitt eget bedrägeri, som bara berodde på hans egna felberäkningar. Lyckligtvis för honom råkade Amerika ligga halvvägs på hans väg till Indien. Annars hade årtusendets största geografiska självbedrägeri aldrig lyckats.

-----

Vi fortsätter här med John Bedes gotiska krönika, nionde avsnittet.

Magog hade just avlidit.

"Sex av hans söner överlevde honom. De hette Sem, Göte, Aur, Tor, Gert och Ove. Aur bodde sedan gammalt i nuvarande Finland, och han fick tretton söner med sin övermåttan fagra hustru. Hans älsklingsson var Hanok, som fick tjugo söner. Hanoks älsklingsson Sur födde bland andra Skut, som blev ättefader åt skyterna.

Sem blev den som övertog faderns gård. Magog hade givit honom namnet efter sin farbror, som han mycket älskade. Ingen hade varit så fäst vid Noaks son Sem som hans lille brorson Magog. Men somliga kallade Sem för Sven.

Sem eller Sven levde hela sitt liv i frid och ro. Han arbetade i hela sitt liv hemma på gården, och under hans vård blomstrade och tillväxte den. En längre resa företog han ner till Magogs husbåts haveriplats, där han byggde monument och gravvårdar över sin mor, sin lillebror och sin lillasyster, som alla dött där under den förfärliga ovädernatten. Och han skrev nederst på monumentet dessa ord:

"Var och en av Magogs hus som reser här förbi fatte det som sin plikt att vårda och bevara detta monument och befria det från ogräs."

Och monumentet står kvar än idag, fast idag är det blivit en hel stad. Så noggrant och ömt vårdar svensken sina minnesmärken att de till slut blir till föremål för hela världens beundran.

Sven gifte sig aldrig. Därför tog Göte över gården när han dog. Sven dog som han levde i stillhet och frid. Han hade arbetat i hela sitt liv, och hans sista ord var:

"Jag är nöjd med mitt arbete. Må det blott även behaga Gud."

Och hans bröder Göte och Ove begravde honom på gården. Tor och Gert hade då för länge sedan lämnat gården för att i stället bege sig ut i de vilda skogarna och djupa vildmarkerna. Där jagade de och levde de samman med naturen ett vilt och hårt liv. De kom aldrig tillbaka till gården utan försvann i de vilda skogarna och bergen. Möjligen bildade Gert familj långt söderut och blev där fader för ett nytt folk, men det är det ingen som vet.

Göte var en mycket skicklig jordbrukare. Han var lika nitisk och arbetsam som bror sin. Han fördubblade mängden och storleken av sina åkrar, och han vårdade dem lika ömt som hans hustru skötte om deras fruktträdgård. Så duktiga lantbrukare var de, att avkastningen blott från de fält Sven brukat var dubbelt så stor som den varit på Svens tid. Sven hade med nöd lyckats försörja familjen, men Göte dränkte familjen i överflöd.

Göte var ock den förste någonsin som började sköta om skogen. Han fick många barn med sin underbara hustru, och det ena barnet var godare och gladare än det andra. Hans äldsta son fick namnet Stig. Han hade åtta andra söner, av vilka den ena var märkligare än den andra. Tre av dem hade en naturlig böjelse för havet. De hette Atle, Basker och Björn. Deras livs stora passion var att bygga båtar och segla. De for ofta ut på havet tillsammans, och den ena resan blev längre än den andra. De var så duktiga sjömän att de med Guds hjälp for ut ur Öresund. Den första av dem som gjorde det var Atle. När han kom ut på det stora stormiga västerhavet betogs han så starkt av dess skönhet och väldighet att han sade:

"Gud vare mitt vittne! Jag svär att jag skall besegra detta hav och fara över det till dess motsatta strand!"

Och så väldig var Atle som sjöman, att han for ensam ända till England. Han landsteg på den ö som idag kallas Holy Island, och där byggde han ett altare åt Gud, dock utan att offra någonting därpå.

På en senare resa med Basker och Björn seglade han runt hela England från den åt Gud helgade ön söderut runt sydkusten och in i Irländska sjön, där de stötte på Irland. Långt senare for de även söderut längs Irlands kust, och när de rundade dess sydvästra spets och såg kusten svänga norrut utbrast Atle:

"Jag har ännu inte sett mitt havs västra strand!"

Sålunda for Atle många år senare med en välutrustad farkost och med hustru och barn med sig över Atlanten. Hans hustru var lika resglad och havskär som han själv. Och de landsteg i det land som då ännu inte kallades Vinland på en lång ö som gick ut från kusten. Och så mycket tyckte de om det land som Gud visat dem till att de stannade där utan att någonsin mer återvända hem till familjen. Och Atle mådde gott med sin hustru och födde många barn, som födde ännu fler barn.

Innan dess hade Basker seglat söderut från de två då ännu inte brittiska öarna, och med tiden fann han det land som idag kallas Iberien. Han bosatte sig i Asturien med familj och barn, och där bodde han för resten av sitt liv. Från honom räknar de romantiska baskerna sitt ursprung. Den tappre Viriathus, som levde flera tusen år senare, var i rakt nedstigande led en ättling till den käcke Basker.

Även Björn gav sig ut på mycket vådliga färder. Han var den störste våghalsen av de tre och for helst norrut. Det sägs att Bjarmaland har sitt land efter honom. Efter en resa norrut från Englands kust kom han dock aldrig tillbaka. Höststormarna, mörkret, fasan och kylan tog honom i sitt hägn och avskilde den ensamme seglaren för evigt från människornas värld.

När den älskade Göte var död var ingen av hans söner villiga att överta gården. Hela familjen vände sig till Götes bror Ove, gårdens trogne dräng, som aldrig syntes och alltid arbetade, och bad honom att leda hushållet. Ove accepterade utan att göra något väsen av sig. Han tog denna nya börda på sig som vilken vardagssyssla som helst. Sålunda blev den gode Ove den stora familjens nya överhuvud.

Men den tystlåtna godtrogne Ove blev kär i sin brorsdotter Signe. Signe var redan trolovad, och Ove var ogift. Ove kunde inte lida sin böjelse, som växte för var dag. Hans kärlek frätte sönder honom inifrån, och för att inte störta sin brorsdotter och hela familjen i olycka med sin förbjudna kärlek, och för att denna kärlek inte skulle komma till utlopp, flydde den stackars Ove en dag hemifrån. Han påträffades död i vildmarken fullkomligt stelfrusen, ty det var vinter. Han hade lagt sig ute på skaren, låtit snöflingorna sakta dansa ner på honom, och under fridfullt betraktande av de eviga stjärnorna som blänkta i universums mörker hade han låtit kölden och vintern besegra sin passion. Ove var den första självmördaren. Han sörjdes i många år av familjen, ty han hade aldrig gjort någon fluga något för när. Han hade varit en ytterligt beskedlig person. Aldrig hade han varit annat än snäll och hänsynsfull, trägen och trogen och arbetsam och undergiven alla.

Men Gud sade till familjen: "Ni skall inte begrava Ove och inte visa honom heder och ära. Ingen självmördare skall någonsin äras och hedras, ty den som tar sig själv av daga är icke min avbild. Jag är den som är, och varje människa som är är min avbild, och jag älskar honom. Men den som inte längre vill vara utan gör sig själv till ingenting med att begå självmord, han har sagt nej till mig, han har förkastat sig själv och sin Gud, han har förkastat mig. Hur god och förträfflig en självmördare än må vara skall han blott betraktas som det han själv har gjort sig till: som ingenting. Ni må sörja honom om ni vill. Sorg gör människan endast varm och god, men begrava honom och därmed visa honom ära skall ni icke."

Och Ove förblev obegravd, och himmelens kråkor och rovfåglar åt upp honom med markens vargar och odjur. Detta förhållande vållade svåra betänkligheter och undertryckt prat inom familjen. Den som sade minst var Signe, som inte sade någonting. Hon hade inte vetat något om Oves böjelse för henne, ty han hade aldrig talat om den, men hon tänkte i sitt stilla sinne: "Gud säger så till oss bara för att skona oss, ty endast han vet hela sanningen." Och i sitt hjärta ärade hon Oves minne mest av alla. En natt när ingen såg det samlade hon resterna av hans kvarglömda kropp och begravde dem i en grav som endast hon kände till. Ingen ställde några frågor.

Nu blev Götes äldste son Stig herre på gården. Han utförde sitt värv väl, ty han var mycket arbetsam. Han var en kraftfull och viljestark herre som visste vad han ville och som alltid fick alla att göra som han ville. Det mesta gjorde han dock själv.

Hans allt var dock hans kära hustru Siv. Hon var hans drivfjäder i allt. Allt gott som han gjorde gjorde han blott för hennes skull, för att hon skulle bli glad, och för att hon aldrig skulle upphöra att veta att han älskade henne. De fick tjugo barn tillsammans. Hur är det möjligt för en man med en enda hustru? Det kan man fråga

sig, men för Gud är allting möjligt, och det var enbart Gud som gav Stig hans familjelycka.

Stigs största och vackraste arbete var byggandet av en ny gård längre söderut på en underbart vacker plats vid en skön lugn vik av det komplicerade fjordsystem som bildade den då ännu icke så kallade Mälaren. Viken vid vilken Stig byggde den nya gården var snarast som en lagun. Där var alltid lä, och det var svanars älsklingshem. Och svanarna misstuckte ej att Stig kom och gjorde dem sällskap med sin älskliga hustru. Att på samma ställe där Stigs gård kom till med tiden staden Sigtuna framväxte har dock med all säkerhet ingenting med Stigs namn att göra.

Han byggde även en väg mellan sin nya gård och sin faders gård. Denna väg var den första väg som byggdes i världen. Karavanvägar i Österlandet fanns förvisso sedan många hundra år tillbaka, men dessa bröts ej genom skog och mark och var ej jämna och fina. Stig var den förste som verkligen byggde och lade en vacker gata. Han fick därmed stor hjälp av sin son Erik, som han älskade så högt att han kallade vägen Eriksgatan. Senare tiders eriksgator har dock ingenting med denna första Eriksgata att göra.

Så lyckligt var Stigs och Sivs äktenskap, att när Siv blev gammal och dog, så kunde inte Stig fortsätta leva, så han lade sig ner och dog han också. Hans sista ord var:

"När en människa har en kvinna som är så god att han älskar henne så totalt att han med henne älskar hela världen och tänker att den är endast god och icke ond; då älskar Gud den människan."

Erik var den mest trofasta vakaren vid faderns dödsbädd, och han hade av sin fader fått en mycket omsorgsfull uppfostran. Praktiskt taget hela livet hade Erik varit tillsammans med sin fader och lärt av honom alla dennes dygder och goda drag: sunt förnuft, en aldrig sinande lust efter praktiskt arbete, en osårbar rättskaffenhet, en stark vilja som alltid överträffade allt motstånd, och framför allt en gudaktighet som genomfördes med ett nit utan motstycke. Gud nåde den som på Stigs tid sade något ogudaktigt om någonting!

I sin ungdom var Erik mycket hos sina släktingar i nuvarande Finland. Han tillbragte flera år hos dem och var mycket fäst vid dem. Han lärde sig även en hel del av dem. Det var bland annat hos dem han lärde sig sin stora yrkesskicklighet som snickare.

I Finland upplevde han också sin första stora kärlek. Det var en stormig historia. Flickan hette Märta, och vid ett tillfälle for de ut på en lång seglats ensamma tillsammans. Det var ofta dåligt väder, och de råkade även ut för storm. De kom dock helskinnade och lyckligt tillbaka.

Erik blev med tiden en riktig fruntimmerskarl. Många flickor lyckliggjorde han med sin kärlek. Hans far tyckte inte alls om detta och motverkade med all sin makt sonens farliga ungdomsutsvävningar. Och Erik bättrade sig snart och gifte sig, och många blev hans barn, av vilka den gamle Stig fick uppleva de flesta. Dock upphörde Erik aldrig med att ha älskarinnor i smyg vid sidan av sin hustru Agna, som han älskade mest. När fadern var död och Erik blev herre på gården blev dessa älskarinnor rikligen tillgodosedda och upphöjda."

Vi fortsätter berättelsen om den förste kung Erik i nästa avsnitt.

Vi fortsätter här med avslutningen på den indiska resan. Emellertid måste vi p.g.a. brist på utrymme lämna resans efterklokheter, slutsummeringar och efterdyningar till nästa nummer, som bl.a. även kommer att innehålla artiklar med följande rubriker:

En muslimsk kvinna har ordet.

Hur man undviker Aids om man har HIV (doktor Sandy).

Edgar Cayce är död, men Ann Wigmore lever,

Alternativ historieforskning (om Dag Stålsjö, John Bede, Göran Liljenroth, m.fl.)

m.m.

### *Indiska turer, del 3.*

Om Calcutta är det mycket att säga. Britterna byggde upp staden till sin indiska huvudstad och till landets största stad från ingenting, och i och med självständigheten 1947 inleddes stadens många lidanden. Emellertid är slummyten mycket överdriven. Staden behöver tydligt fräschas upp, dess 45-åriga lidanden har satt sina tydliga spår och djupa ärr, men hela dess tragedi beror bara på separationen mellan Väst-Bengalen och Öst-Bengalen, sedermera Öst-Pakistan och Bangla Desh. Genom separationen förlorade Calcutta sin landsbygd. Staden är stor som London, och tänk er vad det skulle bli av London om man skilde det från England under 45 år! I Öst-Bengalen producerades alla råvaror som Calcutta levde på, och i Calcutta fanns alla industrier för bearbetningen av dem. Separationen orsakade en permanent samhällskortslutning i hela Bengalen och framför allt i Calcutta. Samtidigt har miljoner flyktingar från Bangla Desh sökt sig in till Calcutta. Vad är att göra? Det finns bara en vettig sak att göra. Återförening Väst- och Öst-Bengalen. Förutsättningar finns, Indien har råd att tolerera och acceptera alla Bangla Deshs muslimer, och innan denna återförening äger rum måste Calcutta förbli ett öppet sår som skriar av smärta inför hela världen.

En medresenär från Calcutta till Madras var mycket bitter mot engelsmännen, som han menade att hade svikit Indien. All skuld för 1947 med separation och folkmord i Punjab lade han på Louis Mountbatten, Indiens siste brittiske vicekonung, för att denne, när han såg vart det barkade hän med skilsmässan Indien-Pakistan och uppdelningen Öst- och Väst-Bengalen, påskyndade britternas lämnande av det sjunkande skeppet i stället för att hjälpa till med att rädda det. Han menade att britterna smet av ren feighet och lämnade hinduerna i sticket att själva reda ut vad som kom att resultera i en folkvandring på 10 miljoner och spontana folkmord på 250-500,000 Punjabflyktingar.

Madras överraskade en med att uppvisa god ordning, renhet, klara besked, effektivitet och allt det andra som man hade saknat i hela Indien hittills. Men det var tyvärr det enda man hade tid med att uppleva av Madras, (som faktiskt uttalas madrass).

När jag kom till Bangalore kunde jag förstå doktor Sandys motvilja mot staden. Allt det charmfullt indiska saknas i den. Staden är alldeles för välputsad och fin, välordnad och ordentlig, modern och tråkig och saknar allt det idylliska och pittoreska. På länsresidensets pampiga byggnad står det skrivet: "Regeringens arbete är Guds arbete." Den är bara 400 år gammal, och dess namn betyder "börnornas stad". Den är Indiens teknologiska centrum och kunde lika gärna ha legat i Tyskland, Venezuela eller Texas.

Klockan nio på morgonen blev jag färdig med formaliteterna, och mitt sista tåg till Goa skulle avgå på eftermiddagen. Jag var tvungen att kontrollera min sista tågbiljett klockan 16, vilket bara gav mig sju timmar i Bangalore. Jag var helt slut efter en natt i halv bädd, (konduktören lät mig i nåder dela bädd med en annan,)

morgonen inleddes med påfrestande avföringsprocedurer, jag var yr och mera gråhårig än någonsin, så det var tyvärr inte att tänka på att bege sig 150 km upp bland bergen för att hälsa på Sai Baba. I stället sökte jag mig ut bland Bangalores bakgator, där åtminstone något av det riktiga Indien ännu stod att finna.

Sista tågappen från Bangalore till Vasco da Gama i Goa tog 22 timmar. Därmed var den indiska tågresan på c:a 8000 kilometer fullbordad. De cirka 175 timmarna ombord på tåg innebar en medelhastighet av cirka 45 kilometer i timmen. Det bästa och snabbaste tåget var Koromandelexpressen från Calcutta till Madras med en medelhastighet av 60 kilometer i timmen, (1800 kilometer på 30 timmar).

Hur ska man för övrigt summera denna mitt livs mest givande och intensiva resa hittills? Det, att av de 800 milen hade endast 400 varit planerade, säger nästan allt. Redan planeras en ny Indienresa för november '93, som dock måste bli minst dubbelt så långvarig, men den vackraste summan av resan är alla de nya goda kontakterna. Sri Ram i Darjeeling var bara den första, den största vänligheten upplevde jag i Calcutta där jag har ett stadigt nytt hem, i denna älskvärda stad fick jag till och med två nya kontakter, en annan intressant vän var tehandlaren i Assam, nästa resa måste inkludera Shillong i Indiens yttersta nordostliga gränstrakter nära fronten mot Kina; och en bankir i Bangalore, slutligen, lovade ytterst intressanta framtida kontaktutvecklingar. Naturligtvis var Varanasi höjdpunkten med de enastående mänskliga upplevelsorna där, hur skakande de än var, medan Agra med Taj Mahal och framför allt Darjeeling blev de största skönhetsupplevelsorna. Trevligast som stad betraktat framstod dock Patna med enastående kultiverade människor och där jag också hörde den bästa engelskan. För övrigt är engelskan i Indien lika bedrövlig som cockneydialekten. "*Chef chef papan chefs*" är ett mycket belysande exempel.

Naturligtvis hade jag många andra kontakter även, och i regel var mitt resällskap idealiskt. Från Goa till Agra var det särskilt fyra hjärtliga ungdomar, som pratade livligt på engelska och sjöng hela vägen, av vilka tre var damer, som underhöll mig; och under hela resan efter Patna hade jag det synnerliga nöjet att till resällskap ständigt få kultiverade affärsmän, med vilka man ledigt kunde diskutera hela världslitteraturen, hela världspolitiken och allt vad religion heter. Med vilka affärsmän i Norden kan man spontant diskutera Buddha och Bhagavadghita, Koranen och Bibeln, själavandring och Gud? Ofta beklagade man att man inte själv var affärsman. Vilka enastående affärer skulle man inte kunna göra med Indien, som har världens kanske förnämsta textilier och ädelstensexpertis, och som hungrar efter nya marknader efter förlusten av Sovjetunionen! För Indien innebar Sovjetunionen en mäktig beskyddare och generös handelspartner. Efter Gorbatsjovs och Sovjetunionens fall har Indien handelsmässigt förlorat sin ryggrad. Anledningen till Indiens tyende till Sovjetunionen var kriget med Pakistan. USA har begått två svåra misstag i Asien: det har accepterat och erkänt Kinas överhöghet över Tibet, och det har rustat upp Pakistan. Det blir svårt för någon nation att kunna ta över Sovjetunionens roll som Indiens beskyddare och vän, men i Europa skulle det finnas möjligheter för främst England, Frankrike och Sverige. I Indien skulle det finnas omätliga behov av exempelvis svensk miljöteknologi. Det tyska kynnet rimmar inte väl med Indien.

Resan slutbehandlas i nästa nummer.

Slutligen ett varmt tack till alla som har ställt upp med användbar tryckningsapparat till rimliga kostnader.

C.L.